

Seletuskiri

I Sissejuhatus

Käskkirjaga muudetakse siseministri 6. septembri 2023. a käskkirja nr 1-3/105 „Varjupaiga-, Rände, ja Integratsioonifondi meetme 2.3 „Tugiisikuteenus rahvusvahelise kaitse saajatele“ toetuse andmise tingimused“ (edaspidi *TAT*). Muutmine on tingitud elluviija ettepanekust lisada *TAT*i alusel toetatava tegevuse elluviimise partnerina AS Hoolekandeteenused ning täpsustada tegevuse elluviimise käigus selgunud vajadustest tulenevalt *TAT*-i punktis 2 kirjeldatud tegevuse sisu. Ühtlasi tehakse *TAT*-i erinevatesse punktidesse tehnilisi täpsustusi lähtuvalt elluviimise käigus selgunud vajadustest ja õigusaktides sätestatud põhimõtetest. Eelnõu ja selle seletuskirja on koostanud Siseministeeriumi nõunik Ave Osman (ave.osman@siseministeerium.ee) koostöös Sotsiaalkindlustusameti (edaspidi *elluviija*) asjaomaste teenistujatega. Eelnõu ja selle seletuskirja juriidilist kvaliteeti on kontrollinud Siseministeeriumi õigusosakonna õigusnõunik Heli Simson (heli.simson@siseministeerium.ee).

Käskkiri kehtestatakse perioodi 2021–2027 Euroopa Liidu ühtekuuluvus- ja siseturvalisuspoliitika fondide rakendamise seaduse § 10 lõigete 2 ja 4 alusel, koosõlas *TAT*-i punktiga 11.1. ning lähtudes Sotsiaalkindlustusameti 17. jaanuari 2025. a kirjast nr 2-13/1751-1. Toetatava tegevuse eelarvega seonduv teave on leitav Varjupaiga-, Rände- ja Integratsioonifondi rahastamiskavas, *TAT* käskkirjas ja selle algses seletuskirjas.

II Käskkirja sisu ja võrdlev analüüs

Muudatusi tehakse *TAT*-i järgnevates punktides:

Käskkirja punktiga 1.1. lisatakse *TAT*-i **partnerite loetelusse** Aktsiaselts Hoolekandeteenused (edaspidi *HTK*). *TAT*-i projekti rakendamise käigus viis elluviija 2024. aastal läbi teenusedisaini, mille tulemusena järeldati, et rahvusvahelise kaitse (edaspidi *RVK*) saanute tugiisikuteenuse kliendikeskseks üle-eestiliseks osutamiseks ning kulude optimeerimiseks on vajalik teenust edasi arendada. Sellest tulenevalt soovib elluviija kaasata projekti partnerina rahvusvahelise kaitse taotlejate majutuskeskuse (edaspidi *majutuskeskus*) praeguse teenusepakkuja, kes osutab *RVK* tugiisiku teenust üle-eestiliselt. Majutuskeskuse teenust osutab elluviijale *HKT* riigihanke nr 245046 alusel sõlmitud halduslepingu nr 5.2-9/2514-1 raames. Haldusleping kestab kuni 21. aprillini 2026. a. Tugiisikuteenuse osutamine läbi majutuskeskuse on planeeritud kuni 30. juunini 2029. a. Kui majutuskeskuse teenuseosutaja peaks vahepealsel perioodil muutuma, taotleb elluviija uuesti *TAT*i muutmist. Elluviija kinnitusel on *HKT*-l vajalik kvalifikatsioon, kogemus ning õiguslikud, organisatsioonilised ja tehnilised eeldused nende vastutusel olevate tegevuste elluviimiseks kavandatud viisil.

Käskkirja punktiga 1.2 lisatakse *TAT*-i **punktis 1.1.9** esitatud lühendite loetelusse lühendid „*HKT* Aktsiaselts Hoolekandeteenused“ ja „*SHS* Sotsiaalhoolekande seadus“ ning lühendi „*RVK*“ nimetusena sätestatakse „rahvusvaheline kaitse“.

Käskkirja punktiga 1.3 sõnastatakse TAT-i **punkt 2** tervikuna uues redaktsioonis, kuna lausete kaupa sõnastuslike täpsustuste tegemine, mis on tulenenud elluviimise käigus selginenud praktikast, muudaks tervikteksti raskesti loetavaks.

TAT-i punktis 2.1.1 täpsustatakse toetatava tegevuse eesmärki. Tegevuse eesmärgiks on tugiisikuteenuse kättesaadavuse tagamine kolmel viisil: a) KOV kui teenuseosutaja, b) eraldiseiseva hankekorras leitud teenuseosutaja (kelle teenuseid kasutati hanke alusel kuni 31.12.2024) ning c) RVK majutuskeskuse teenuseosutaja abil. Täpsustatakse ka seda, et tugiisikuteenus seisneb RVK saaja informeerimises teadlike otsuste langetamiseks ning suurema iseseisvuse ja omavastutuse võime arendamiseks.

Ühtlasi täpsustatakse elluviija rolli tugiisikuteenuse korraldamisel. SKA koordineerib tugiisikuteenuse tegevuse korraldust, toetades selle teenuse osutajaid ning tagades teenuse üle-eestilist ühtlustamist. TATi alusel toetatava tegevuse raames katsetab elluviija tugiisikuteenuse korraldamiseks järgmisi lahendusi, mille abil on võimalik tagada üle-eestiline teenuse kättesaadavus:

1) Teenusele suunamine ja teenuse osutamine KOV-i poolt. Suunajaks on KOV-id, kuhu on elama asunud palju RVK saajaid ning kes on näidanud valmisolekut teenust korraldada. Sellest lähtuvalt on partneritena kaasatud Tallinna linn, Tartu linn, Rakvere linn ja Jõhvi vald. Partneriteks olevates KOV-ides on ette nähtud koordinaatori ja/või tugiisikute töökohtade töötasu katmine.

2) Teenusele suunamine KOV-i poolt, kuid teenust osutab SKA hangitud teenuseosutaja, kes tagab tugiisikuteenuse nendes KOV-ides, kes ei ole projekti partneriks. KOV tagab juhtumikorralduse.

3) Teenusele suunamine ja teenuse osutamine majutuskeskuse poolt, sh KOV-i ja Politsei- ja Piirivalveameti ettepanekul. Seda lahendust piloteeritakse alates 2025. aastast läbi RVK majutuskeskuse, kus on keskmisest rohkem haavatavas olukorras RVK taotlejad ja saajad. Sellest lähtuvalt on partnerina kaasatud HKT, kellele on projektist ette nähtud projektijuhi, koordinaatori ja/või tugiisiku töökohtade töötasu katmine.

TATi raames on katsetatud RVK tugiisikuteenuse osutamist KOV-ide poolt. Selleks on kaasatud partner KOVid, kelle kogemusi on võimalik jagada teistele KOVidele. Täiendavalt piloteeritakse tugiisikuteenuse osutamist RVK majutuskeskuse teenusepakkuja najal.

RVK majutuskeskuses viibivad Politsei- ja Piirivalveameti poolt suunatuna ennekõike kõige haavatavamad RVK taotlejad, kellel võib lisaks piiratud rahalistele vahenditele olla teisigi märkimisväärseid raskusi uues elukohas kohanemisega. Majutuskeskuses alustatakse sinna jõudnud inimestega koostööd juba RVK menetluse ajal. Keskuses viibitud ajal tekib majutuskeskuses inimese kohta olulist infot, mis on vajalik tema edasiseks suunamiseks ja aitamiseks ning iseseisva elu alustamiseks mõnes KOVis. Elukohajärgse KOVi ning majutuskeskuse tihe koostöö lihtsustab inimese kohanemise ja iseseisva toimetuleku toetamist.

TAT-i punktis 2.1.4 täpsustatakse projekti partnerite tegevuse kestust. Kohalikud omavalitsused on projekti elluviimisesse kaasatud perioodil 01.11.2023–31.12.2026. AS Hoolekandeteenused on planeeritud kaasata toetatava tegevuse elluviimisesse perioodil 01.01.2025–30.06.2029.

Käskkirja punktiga 1.4 tehakse tehnilised parandused TAT-i **punktis 4.2** esitatud väljundnäitaja koodi ja nimetusse ning selgitavasse teabesse.

Käskkirja punktiga 1.5 lisatakse TAT-i **punkt 4.3**, millega sätestatakse tegevuste seireks kasutatav tulemusnäitaja „AMIF R.2.9 Nende osalejate arv, kes teatasid, et tegevus aitas nende integreerumisele kaasa“. Näitaja sihttase aastaks 2029 on 289 isikut. Antud tulemusnäitaja on projektis juba kasutusel ja e-toetuses seadistatud ning elluviija on vastava näitajaga kursis, seega elluvijale täiendavat koormust sellega ei lisandu.

Käskkirja punktiga 1.6 täiendatakse TAT-i **punkti 8.6** põhimõttega, et SiM-il on õigus pikendada makse aluseks olevate dokumentide menetlusaega, kui esitatud dokumentides on puudusi või kulude abikõlblikkuse üle otsustamiseks on vaja lisateavet.

Käskkirja punktiga 1.7 tuuakse TAT-i **punktis 8.7** välja Vabariigi Valitsuse 12. mai 2022. a määruse nr 55 „Perioodi 2021–2027 Euroopa Liidu ühtekuuluvus- ja siseturvalisuspoliitika fondide rakendusavade vahendite andmise ja kasutamise üldised tingimused“ (edaspidi *ühendmäärus*) §-is 33 sätestatud võimalus makse menetlemise peatamiseks kulude osas, mille abikõlblikkuses ei ole võimalik toodud alustel veenduda.

Käskkirja punktiga 1.8 eemaldatakse TAT-i **punkti 9.2** sõnastusest lauseosa „sh järgima ostumenetluse läbiviimise nõudeid“. Ühendmääruse § 11 lõike 3 kohaselt peab toetuse saaja ostu maksumuse väljaselgitamiseks korraldama ostumenetluse lähtuvalt lõigetest 4–10 ning toetuse andmise tingimustes sätestatud nõuetest, kui toetuse saaja ei pea järgima riigihangete seadust ja asja, teenuse või ehitustöö (edaspidi ost) abikõlblik maksumus ilma käibemaksuta on võrdne 20 000 euroga või sellest suurem. Käesolevas TAT-is nimetatud elluviija ja partnerid on kohustatud järgima riigihangete seadust. Kehtiva TAT-i punkti 9.2 kohaselt järgivad elluviija ja partner ostumenetluse läbiviimise reegleid, kui selline kohustus tuleneb ühendmäärusest. Seega toetuse saaja ja partneri kohustused ei muutu, lauseosa eemaldatakse, et vältida mitmetimõistetavusi elluvijale ja partneritele kohalduvate kohustuste osas.

Käskkirja punktiga 1.9 täpsustatakse TAT-i **punktis 9.3.4** asjaolu, et elluviija peab maksete prognoosi esitama dokumendihaldussüsteemi kaudu.

Käskkirja punktiga 1.10 täpsustatakse TAT-i **punkti 9.3.7**, et elluviijal on kohustus tagada projekti väljund- ja tulemusnäitajate saavutamise seotud info e-toetuse keskkonnas hiljemalt maksetaotluse esitamise ajaks.

Käskkirja punktiga 1.11 täpsustatakse TAT-i **punkti 11.2** sellega, et elluviija peab TAT-i muutmise taotluse esitama Siseministeeriumile dokumendihaldussüsteemi kaudu esindusõigusliku isiku poolt digitaalselt allkirjastatuna. Punktist jäetakse välja nõue, et TAT-i muutmise taotlus peab olema partneritega kooskõlastatud, kuna partnerite tegevuse eest vastutab elluviija ja TAT-i eesmärk ei ole reguleerida elluviija ja partnerite vahelist suhet. TAT-i punkti 2.1.4 kohaselt võivad elluviija ja partnerid omavahel sõlmida kokkuleppeid kohustuste ja õiguste kohta, sh TAT-i muutmise kooskõlastamise kohta.

Käskkirja punktiga 1.12 täpsustatakse TAT-i **punkti 12.2** ühendmääruses sätestatud põhimõttega, et projekti abikõlblike kulude eelarve väheneb finantskorrektsiooni otsuses nimetatud ulatuses.

Käskkirja punktiga 1.13 asendatakse TAT-i lisa „Põhiõiguste hartaga ja puuetega inimeste õiguste konventsiooniga arvestamise kontroll-leht“ uue kontroll-lehega.

Kuna ühtekuuluvusfondide huvigrupid palusid täiendada „Põhiõiguste hartaga ja puuetega inimeste õiguste konventsiooniga arvestamise kontroll-lehte“ ÜRO puuetega inimeste õiguste konventsiooni ja keskkonnakaitse osas ning võttes arvesse, et eeltingimustega seonduv peab olema riigis kontrollitud ühtemoodi, on kontroll-lehte täiendatud.

Käskkirjaga tehtud muudatused ei muuda toetatava tegevuse **riigiabi** andmise analüüsi aluseid, st eraldatav toetus ei ole riigiabi. Toetatav tegevus, sealhulgas elluviija ja partnerite tegevus, ei ole majandustegevus, kuna tegemist on avaliku võimu teostamisega, mis tugineb välismaalasele rahvusvahelise kaitse andmise seaduse § 75 lõikele 1. Toetatava tegevuse elluviimine on korraldatud mitteäriilisel moel, on sihtrühmale tasuta ning täidab sotsiaalset eesmärki.

III Käskkirja vastavus Euroopa Liidu õigusaktidele

Käskkiri on vastavuses Euroopa Liidu õigusega. Käskkirja koostamisel on arvestatud järgmiste Euroopa Liidu õigusaktidega:

- 1) Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus (EL) 2021/1060;
- 2) Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus (EL) 2021/1147.

IV Käskkirja mõjud

Eelnõuga tehtavad muudatused tuginevad projekti elluviimise käigus selgunud vajadustel ja välja kujunenud toimeviisidel ning võimaldavad seeläbi seatud eesmärkide saavutamist tõhusal viisil, jäädes seejuures kavandatud ajaraami ja eelarve piiresse.

Siseministri 6. mai 2022. a käskkirja nr 1-3/37 alusel otsustati Varjupaiga-, Rände- ja Integratsioonifondi (edaspidi *AMIF*) rakenduskva keskkonnamõju strateegiline hindamine algamata jätta, kuna jõuti järeldusele, et AMIFi rakenduskava ei sisalda keskkonnamõju hindamise ja keskkonnajuhtimissüsteemi seaduse § 6 sätestatud olulise keskkonnamõjuga tegevusi. AMIFi rakenduskava tegevused ei tekita potentsiaalselt olulist kahju keskkonnanäesmärkidele ning seega täiendavate nõuete kehtestamiseks puudub vajadus.

Pettuseriski ja topelfinantseerimise risk on madal: rakendatakse hinnatavale meetmele sarnase sisuga EL ja siseriiklike toetusmeetmeid, kuid elluviija on riigiasutus ja raamatupidamine toimub tsentraalselt (Riigi Tugiteenuste Keskuses). Elluviijal on tagatud asutusesisesed täiendavad kontrollid kulude jaotamise osas.

V Käskkirja rakendamiseks vajalikud kulutused ja eeldatavad tulud

Eelnõus sätestatud tegevusi rahastatakse AMIF-i perioodi 2021–2027 ja Eesti riigi vahenditest TAT-i abikõlblike kulude eelarve ulatuses, seega eelnõu rakendamisega ei kaasne riigieelarvele täiendavaid kulusid. Käskkirja rakendamisega tulu ei teenita.

VI Käskkirja rakendamine

Käskkiri jõustub tagasiulatuvalt alates 1. jaanuarist 2025.

VII Käskkirja kooskõlastamine

Käskkirja eelnõu kooskõlastatakse eelnõude infosüsteemi (EIS) kaudu ministeeriumidega, kes nõustavad riigi pikaajalises arengustrateegias kinnitatud strateegilistesse sihtidesse ja aluspõhimõtetele panustamist vastavalt oma vastutusvaldkonnale (Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium, Regionaal- ja Põllumajandusministeerium ning Kliimaministeerium).

Käskkirja eelnõu kooskõlastati EIS-i eelselt mitteametlikus vormis elluviijaga.